

Thupelo ea Lihoa Ka Poloko ea Libuka

Tokomane ena e hlahisitsoe ka tšehetso ea lichelete ea EU, ACP le IFAD.

Maikutlo a hlahisitoeng tokomaneng ena ha a bolele maikutlo a se 'muso a EU, ACP kapa IFAD.

Thupelo ea Lihuai Ka Poloko ea Libuka

Mokhatlo oa Lesotho oa Lihuai (LENAFU)

Koporasi ea Lesotho ea Ntlafatso ea Likhoebo (BEDCO)

Lekala la Ntšetso-pele ea Likhoebo tse Nyane, Likoporasi le Limmaraka (MSCM)

Tlhaloso

Tataiso ena ha e bontše maikutlo a Mokhatlo oa Machaba oa Ntlafatso ea Temo (IFAD) le Kopano ea Europe (EU) ka tsela efe kapa efe, maikutlo a hlahang bukeng ena ke a litsebi tse ikopantseng ho ngola libuka tsena tsa tataiso ka tšebelisano le Mokhatlo oa Lesotho oa Lihuai (LENAFU).

Liteboho

Bangoli ba tokomane ena ba leboha basebetsi-'moho le bona ba Koporasi ea Basotho ea Ntlafatso ea Khoebo (BEDCO) le Lefapha la Limmaraka Lekaleng la Ntlafatso ea Likhoebo tse Nyane, Likoporasi le Limmaraka ka tšehetso e sa thekeseleng nakong eo ho ngoloang tokomane ena.

Bangoli:

Ms. Koronti Ntšasa

Ms. Makopoi Maketela

Ms. Nthati Nyabela

Ms. Nothembile Nobala

Bohlophisi le boqapi ba litšoantšo: Motlatsi John Tsatsi

Selelekela

Buka ena ea tataiso ke karolo ea lethathamo la libuka tse 'ne tsa tataiso tse sebelisoang ke lihoai ho ithuta, tse hlahisitsoeng ke BEDCO ka tšebelisano le Lekala la Kholiso ea Likhoebo tse Nyane, Likoporasi le Limmaraka. Libuka tsena tsa tataiso li ile tsa qaptjoa le ho tšehetsoa ka lichelete ke LENAFU tlasa lenaneo la eona la ho matlafatsa lihoai. Sepheo sa mantilha sa libuka tsena tsa tataiso ke ho hlahlella lihoai ka har'a naha ka litsebo tse hlokalang ho fetola temo ea tsona khoebo le ho e holisa. Litokomane tse 'ne tse tataisang lihoai ke tse latelang:

- i. Tataiso ea Moralo oa Khoebo bakeng sa Lihoai,
- ii. Buka ea Thupelo ea 'Maraka bakeng sa Lihoai,
- iii. Buka ea Thupelo ea ho Boloka libuka
- iv. Buka ea Thupelo ea Moralo oa Lichelete bakeng sa Lihoai.

Libuka tsena tsa tataiso li ka sebelisoa ke lihoai tse qalang le lihoai tse seng li ntse li le teng. Sepheo sa ho ngola libuka tsena e ne e le ho hlahisa litokomane tsa ho intlafatsa, tse ka sebelisoang ka mekhoa e meraro:

- i. Lihoai li koetlise tse ling ka mekhahlelo, ka lihlotšoana tsa sehoai se le seng ho isa tse leshome
- ii. Litsebi tsa koetliso ea khoebo li fane ka koetliso ho lihlopha tse kholo tsa lihoai tse 10 ho isa ho 25
- iii. Lihoai ka bo mong li tsebe ho sebelisa libuka ho ikoetlisa.

Boeletsi le meralo ea tsamaiso e khothaletsoang ka har'a lingoliloeng tsena e ipapisitse le boiphihlelo ba liqhoku tsa bakoetlsi ba bahoebi ba tsoang BEDCO le MSCM le maikutlo a tsoang ho barupeli ba bang le lihoai tse ntseng li thuthuha. Libuka tsena tsa tataiso li behiloe tekong ka katleho ho lihoai tsa lehae 'me li libonahetse li atleha ho chorisa tsebo ea lihoai.

Libuka tsena tsa tataiso ha lia etsetsoa sehlopha se khetheleng, barupeli ba lokela ho ipapisa le seo ba se fumaneng boithutong ba litlhoko tsa koetliso, ho rala lenaneo la koetliso ba sebelisa libuka tsena tsa tataiso.

Lethathamo la tse ka hare

KHAOLO

LEQEPHE

Mantsoe a sebelisitsoeng hangata	5
KHAOLO EA 1. Selelekela sa poloko ea libuka	7
KHAOLO EA 2. Poloko ea libuka tsa tlhahiso	8
KHAOLO EA 3. Poloko ea libuka tsa Lichelete	11
3.1 Buka ea chelete	12
3.2 Poloko ea libuka tsa kotulo	15
3.3 Buka ea lisebelisoa tsa temo	18
3.4 Buka ea basebetsi:	21
3.5 Lethathamo la bareki ba rekang khafetsa	23
3.6 Buka ea ba kolotetsoeng.....	25
3.7 Buka ea ba kolotoang	27
3.8 Ngoliso ea thepa	29
KHAOLO EA 4. Liforomo tsa ho boloka libuka	31

Mantsoe a sebelisitsoeng hangata

Thepa: Lintho tseo khoebo e nang le tsona.

Sehlahisoa: Ntho eo khoebo e e rekisang.

Ntho ka 'ngoe: Sehlahisoa ka bonngoe. Sehlahisoa se le seng.

Thekisetsano: Ketsahalo ea ho reka kapa ho rekisa lihlahisoa.

Lenane: Palo ea lihlahisoa kapa lisebelisoa.

Sehla: Nako ea temo kapa tlhahiso.

Potoloho: Kakaretso ea methati ea tlhahiso ho tloha boithophong hofihlela tlhahiso e felletse.

Sehlopha: Lintho tse hlahisoang ka nako e le 'ngoe.

POLOKO EA LIBUKA

Seo u tl'o ithuta sona bukeng ena:

1. Hobaneng ha ho le bohlokoa ho boloka libuka tsa ts'ebetso ea polasi.
2. Mokhoa oa ho boloka libuka tsa khoebo.
3. Ke litaba life tse tsoang polokong ea libuka tsa khoebo tse sebelisoang ho ngola littaleho tsa lichelete.

KHAOLO EA 1. Selelekela sa poloko ea libuka

Poloko ea libuka ke ha sehoai se ngola mesebetsi e etsahalang khoebong. Ka ho boloka libuka, sehoai se ka sala morao habobebe mesebetsi e fetileng ea polasi. Ho boloka libuka ho etsoa nako le nako ha tšebetso ea khoebo e etsahala polasing.

Buka ena e tla fana ka methati e tataisang ho ngola mesebetsi e etsahalang khoebong. Le ha ho le joalo, ho bohloko hore sehoai se iketsetse mokhoa oa ho boloka libuka oo ho leng bonolo hore se o utloisise le ho o ntlaufatsa.

Sehoai se lokela ho netefatsa hore liforomo tse ngolang tšebetso ea polasi li teng nako eohle. Sena se etsa hore ho be bobebe ho tseba hore na ho etsahalang polasing e le hore ha ho e-na le ho hong sehoai se kenyé litaba tseo habobebe foromong e so sebetse.

Mefuta e 'meli ea poloko ea libuka tsa polasi

Poloko ea libuka tsa tlhahiso	Poloko ea libuka tsa lichelete
Mona ke moo ho ngoloang ts'ebetso ea polasi. Li bonts'a mesebetsi e etsahalang polasing nakong ea tlhahiso.	Mona ho ngoloa litaba tsa chelete eo polasi e etsang le eo e e sebelisang. Poloko ea libuka tsa lichelete e kenyelletsa thekiso, thepa e rekiloeng, chelete e kenang ka mora thekiso, joalo joalo.

KHAOLO EA 2. Poloko ea libuka tsa tlhahiso

Mehlala ea litaba tse ngoloang polokong ea libuka tsa tlhahiso

Bakeng sa lijalo tse rekisoang ka chelete, litaba tsa tlhahiso li kenyelletsa: ho ngola letsatsi leo lipo e jetsoeng ka lona, mefuta ea lipo e sebelisitsoeng, mekhoa ea ho jala e sebelisitsoeng, letsatsi leo pula e neleng ka lona kapa mekhoa ea ho nosetsa e neng e sebelisoa, matsatsi a kotulo, bongata bo kotutsoeng, joalo-joalo.

Bakeng sa polasi ea likolobe, libuka tsa tlhahiso li tla bontša: matsatsi a ho fihla ha malinyane le hore na li ne li le boholo bo bokae, tlaleho ea letsatsi le letsatsi ea hore na li feptjoa joang, boima nakong eo li rekisoang, palo ea boima (kilograms) bo hlahisitsoeng ho kolobe ka 'ngoe, joalo-joalo.

Melemo ea poloko ea libuka tsa tlhahiso

- i. Sehoai se ka bapisa ts'ebetso ea polasi ha e sebelisa mekhoa e fapakaneng ea tlhahiso kapa lisebelisoa.
- ii. Sehoai se ka bapisa ts'ebetso ea polasi ha basebetsi ba fapakaneng ba sebetsa polasing.
- iii. Sehoai se ka ipapisa le litaba tse ngoetsoeng ha se etsa meralo ea selemo se tlang ka sepheo sa ho ntlafatsa mekhoa ea sona ea tlhahiso.

Mokhoa oa ho ngola libuka tsa tlhahiso:

Haeba polasi ea hau e hlahisa ho feta sehlahisoa se le seng, boloka littlaleho tse arohaneng tsa sehlahisoa ka se seng. Lintlha tse latelang li lokela ho hlahe tlalehong ea tlhahiso ea hau.

Lebitso la sehlahisoa: _____						
Mesebetsi	Khoelei ea 1	Khoelei ea 2	Khoelei ea 3	Khoelei ea 4	Khoelei ea 5	Khoelei ea 6

Mothati oa 1. Lebitso la sehlahisoa.

Mothati oa 2. Mesebetsi: Etsa bonnate ba hore u ngola fatše;

- i. Ketsahalo e ngoe le e ngoe e etsoang polasing ho lokisetsa tlhahiso. Mohlala, ho fihla ha litsuonyana tse nang le letsatsi polasing ea likhoho.
- ii. Mosebetsi ohle o etsoang bakeng sa tlhahiso. Mohlala, ho nosetsa limela polasing ea lijalo.
- iii. Ntho e ngoe le e ngoe e etsahetseng 'me e ama tlhahiso. Mohlala, sefako.

Mothati oa 3. Letsatsi: Ngola mabitso a likhoeli ka holimo foromong ea litaba tsa tlhahiso. Ngola letsatsi leo tšebetso e etsahetseng ka lona ka ho ngola letsatsi leo ka tlase ho khoeli eo o etsahetseng ka eona.

Mohlala:

Ena ke poloko ea litaba tsa tlhahiso ea Monghali Leruo.

Mesebetsi	Pherekhong	Hlakola	Tlhakubele
Tokiso ea matlo a likhoho	La 11 – La 29	La 17 – La 21	
Litsuonyana tse rekiloeng		La 18 – La 23	
Ente ea Litsuonyana		La 27	
Lijo tse qalang ho fepa			La 5
Lijo tse qetelang ho fepa			La 15
Likhoho tse hlabiloeng			20 – 27

Seo u lokelang ho se etsa:

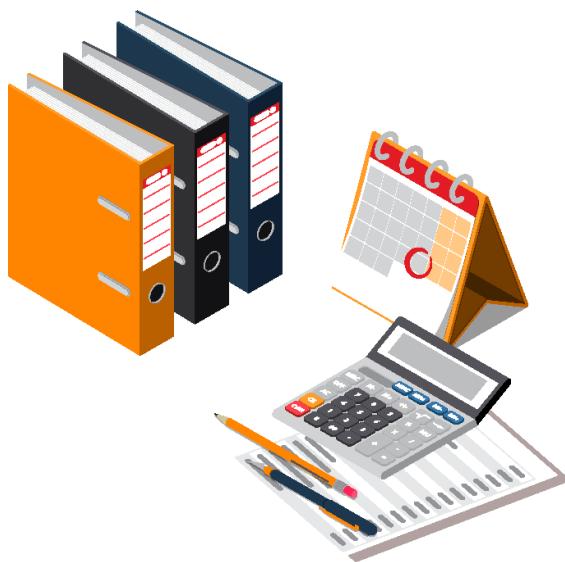
Sebelisa mohlala o kaholimo ho ngola mesebetsi ea tlhahiso polasing.

KHAOLO EA 3. Poloko ea libuka tsa Lichelete

3.1 Buka ea chelete

Mona ke moo sehoai se ngolang chelete eohle e kenang le e tsoang ka khoebong.

E bonts'a mabaka ao khoebo e lefileng chelete, matsatsi a litefo le hore na e lefile bokae.

E bonts'a hape hore na chelete e keneng khoebong e tsoa hokae, letsatsi la ho fumana chelete le hore na ho amohetsoe bokae.

Melemo ea buka ea chelete

- i. E tla u thusa ho tseba hore na ho etsahetse'ng ka lichelete tsa khoebo.
- ii. Chelete e hlhang ka hara buka ea chelete e tla sebelisoa ho ngola tlaleho ea lichelete mafelo a selemo.

Mokhoa oa ho sebelisa buka ea chelete:

Chelete eohle e kenang khoebong e tlameha ho ngoloa bukeng ea chelete, chelete eohle e nkuoeng ka lebokoseng la chelete la khoebo kapa bankeng e tlameha ho ngoloa ka bukeng ea chelete. ‘Chelete eohle’ mona e bolela chelete e ka lebokoseng la chelete ‘moho le chelete e bankeng. Hore u tsebe ho lisa tšebeliso ea chelete hantle, u lokela ho koala libuka tsa lichelete mafelo a khoeli e ’ngoe le e ’ngoe.

Joalo ka sehoai, u eletsoa hore u ipatale moputso ho fapano le ho nka chelete ka khoebong nako le nako ha u e hloka. Leha ho le joalo, haeba u nka chelete khoebong ho e sebelisetsa mabaka a lelapa la hau, u eletsoa hore u bontše hore chelete e nkiloeng e sebeliselitsoe mabaka a lelapa.

Lintlha tse latelang li tlameha ho hlahka bukeng ea lichelete:

Letsatsi	Tlhaloso	Chelete e kenang (+)	Chelete e tsoang ka mabaka a khoebo (-)	Chelete etsoang ka mabaka a lelapa (-)	Chelete e setseng
	Chelete e koalang				

Mothati oa 1. Letsatsi: ha u sebelisa kapa u amohela chelete, ngola letsatsi hore na e etsahetse neng.

Mothati oa 2. Tlhaloso: Haeba u ngola chelete e kenang khoebong, hhalosa hore na chelete e tsoa hokae. Haeba u ngola chelete e tsoang ka khoebong, hhalosa hore na chelete e sebeliselitsoe eng.

Mothati oa 3. Chelete e kenang: Ngola chelete e amohetsoeng khoebong. Kakaretso ea chelete e kenang khoebong khoeli le khoeli e tla sebelisoa ho ngola tlaleho ea tšebeliso ea chelete.

Mothati oa 4. Chelete e tsoang ka mabaka a khoebo: Ngola chelete e sebelisitsoeng. Kakaretso ea chelete eohle e patetsoeng ka khoeli e tla sebelisoa ho ngola tlaleho ea tšebeliso ea chelete.

Mothati oa 5. Chelete tsoang ka mabaka a lelapa: Haeba u sebelisa chelete ea khoebo molemong oa lelapa, bontša littalehong hore mabaka ke a lelapa eseng a khoebo. Ha u qeta ngola chelete e sebelisitsoeng. Kakaretso ea chelete eohle ea khoebo e neng e sebelisetsoa mabaka a lelapa e tla hlokahala ha u ngola tlaleho ea boemo ba lichelete. Tlalehong ena bontša kakaretso ea chelete e sebelisitsoeng mabaka a lelapa.

Mothati oa 6. Chelete e setseng: Kamehla bontša chelete e setseng kamora tšebeliso ea chelete. Bakeng sa chelete e kenang, e kopanye le chelete e neng e setse. Bakeng sa chelete e tsoang, e tlose ho chelete e neng e setse.

Mothati oa 7. Lichelete tse setseng: Mafelo a khoeli ka 'ngoe, ngola chelete e setseng:

- i. Kakaretso ea chelete e amohetsoeng khoebong
- ii. Kakaretso ea chelete e sebelisitsoeng mabakeng a khoebo
- iii. Kakaretso ea chelete e sebelisitsoeng mabakeng a lelapa
- iv. Chelete e koalang khoeli. Ke eona chelete e bulang khoeli e latelang.

Mohlala:

Buka ea Monghali Leruo ea chelete.

Letsatsi	Tlhaloso	Chelete e kenang (+)	Chelete etsoang ka mabaka a khoebo (-)	Chelete e tsoang ka mabaka a lelapa (-)	Chelete e setseng
13-Mar-20	Chelete bulang	-			12,350.00
14-Mar-20	Seabo sa mokhatlo		150.00		12,200.00
14-Mar-20	Motlakase			50.00	12,150.00
21-Mar-20	Tse rekiselitsoeng Moliko Primary	8,500.00			20,650.00
22-Mar-20	Tse rekiselitsoeng Pheko Moletsane	900.00			21,550.00
Chelete e setseng		9,400.00	150.00	50.00	21,550.00

Seo u lokelang ho se etsa:

Sebelisa foromo ea buka ea chelete e qetellong ea buka ena ho ngola chelete e sebelisoang ka hara khoebo.

3.2 Poloko ea libuka tsa kotulo

Mona ke moo sehoai se ngolang litaba tsa kotulo ea hae. E thusa sehoai ho beha leihlo se etsahetseng ha ho kotuloa polasing. Sehoai se ka sebelisa litaba tsena ha se etsa lipalo-palo tsa thekiso qetellong ea selemo.

E bonts'a se kotutsoeng, boleng le bongata bo kotutsoeng. E bontša hape hore na kotulo e isitsoe hokae.

Melemo ea poloko ea libuka tsa kotulo

- i. E thusa sehoai ho ba leseling ka litaba tsa kotulo polasing. Ho tsoa tlalehong ena, u ka bona hantle hore na ho rekitsoe karolo e kae ea tse kotutsoeng le hore na ho sebelisitsoe e kae bakeng sa lelapa.
- ii. tla hloka litaba tse ngotsoeng mona ha u ngola littaleho tsa lichelete qetellong ea selemo.

Mokhoa oa ho boloka libuka tsa kotulo:

Lintlha tse latelang li tlameha ho hlaho tlalehong ea kotulo:

Boleng ba kotulo:								
Theko:								
Letsatsi	Tlhaloso	Kotulo e keneng	Kotulo e tsoileng – ka thekiso	Kotulo e tsoileng – ka ho patala basebetsi	Kotulo e tsoileng – tšebelisong ea lelapa	Kotulo e tsoileng – e senyehileng	Kotulo e setseng	

Mothati oa 1. Sehlahisoa le boleng ba sona: ngola lebitso la sehlahisoa le boleng ba sona. Moo sehoai se nang le lihlahisoa tse fetang bonngoe kapa boleng ba tlhahiso bo feteng bonngoe, sehlahisoa se seng le se seng se tlameha ho ba le foromo ea sona.

Mothati oa 2. Chelete eo sehlahisoa se rekisoang ka eona: U rekisa sehlahisoa ka seng bokae?

Mothati oa 3. Letsatsi: Mona u ngola letsatsi leo u kotutseng ka lona kapa u nkileng lihlahisoa tsa kotulo.

Mothati oa 4. Tlhaloso: Mona sehoai se ngola se etsahetseng ka lihlahisoa. Na lihlahisoa li isitsoe ho bareki kapa li lahliloe hobane li senyehile?

Bakeng sa ba rekang ka bongata, u lokela ho ngola lebitso la moreki eo lihlahisoa li isitsoeng ho eena, bakeng sa ba rekang hanyane u ka ngola mantsoe a akaretsang joalo ka 'moahisani kapa mosebetsi-'moho moo u tlatsang lebitso la moreki.

Mothati oa 5. Kotulo e keneng: Ho kotutsoe lihlahisoa tse kae tsa isoa polokelong?

Mothati oa 6. Kotulo e tsoileng: Bontša ka tsela e hlakileng hore na ho ntšitsoe lisebelisoa tse kae polokelong le hore na ka lebaka lefe. Mabaka ao lihlahisoa li ka nkoang polokelong ka oona e ka ba:

- i. **Kotulo e rekisitsoe:** Ho rekisitsoe tse kae? U tla hloka kakaretso ea kotulo e rekisitsoeng ho fumana kakaretso ea thekiso. Kakaretso ea thekiso ea selemo e tla hlokahala ha u ngola tlaleho ea chelete e keneng.
- ii. **Kotulo e sebelisitsoeng ho lefa basebetsi:** Haeba u sebelisa kotulo ho lefa basebetsi, u sebelisitse lanane le lekae?
- iii. **Kotulo e sebelisitsoeng mabakeng a lelapa:** U sebelisitse lihlahisoa tse kae mabakeng ao e seng a khoebi joaloka ho tlatsetsa mekhohlaneng kapa ha hau?

Mothati oa 7. Tse setseng: Ke lenane le lekae le setseng kamora thekiso e 'ngoe le e 'ngoe? Ha u ngola littaleho tsa hau tsa lichelete mafelo a selemo, u tla hloka lenane la lihlahisoa tse setseng. U tla sebelisa tlaleho ena ea chelete e setseng ho fumana hore na lihlahisoa tseo u koalang u na le tsona tse hlahang tlalehong ea hau boemo ba lichelete li ka etsa bokae.

Mohlala:

Ke ka moo Monghali Leruo a bolokang litaba tsa likhoho tse holileng.

Letsatsi	Lintlha	Boleng ba kotulo: Likho tsa libeke tse 6						Tse setseng
		Kotulo (Lenane la Likhoho)	Kotulo e rekitso eng (Lenane la Likhoho)	Kotulo e sebelists oeng ho patala basebets i (Lenane la Likhoho)	Kotulo e sebelisitsoe ng lapeng (Lenane la Likhoho)	Kotulo e senyehile ng (Lenane la Likhoho)	Theko: M70	
20/03/21	Kotulo e ncha	520						520
21/03/21	Tšebeliso ea lelapa				2	2		516
21/03/21	E isitsoe Moliko Primary		210					306
22/03/21	E isitsoe mokhatlong oa Remmoho		250					56
28/03/21	Kotulo e ncha	430						486
28/03/21	tefo ea Tseko le Thabo			10				476
29/03/21	E rekilo ke Pheko Moletsane			20				456

Mosebetsi:

Sebelisa foromo e qetellong ea buka ena ho boloka libuka tsa kotulo ea hau.

3.3 Buka ea lisebelisoa tsa temo

Mona ke moo sehoai se ngolang
lisebelisoa tse fapananeng tsa polasi.

E bontša litaba tsa lisebelisoa tse
rekiloeng le tse sebelisitsoeng polasing.

Melemo ea libuka tsa lisebelisoa

- i. E thusa sehoai ho laola manane a lisebelisoa e le hore sehoai se se felloe ke lisebelisoa ka lehare.

Molemong oa ho laola lisebelisoa ka nepo, u lokela ho ela hloko hore na mofani oa thepa ea hau o nka nako e kae ho u tlisetla lisebelisoa le sekhhahla seo polasi ea hau e li sebelisang ka sona. Ha u tseba litaba tsena, u tla khona ho nka qeto ea hore na u se u le boemong ba ho reka thepa hape. Ke boemo bona bo u joetsang hore joale u lokela ho etsa kopo ea ho reka hape.

- ii. U tla hloka litaba ho tsoa bukeng ena ha u etsa moralo bakeng sa selemo se tlang. E tla u thusa ho hakanya chelete ea theko le thekiso tsa lisebelisoa le sekhhahla seo polasi ea hau e li lisebelisang ka sona.
- iii. E tla u thusa ho lekola sekhhahla seo basebetsi ba fapananeng ba sebelisang lisebelisoa tsa temo ka sona.
- iv. O tla hloka litaba ho tsoa bukeng ena ha u ngola littaleho tsa lichelete mafelong a selemo.

Mokhoa oa ho boloka libuka tsa lisebelisoa tsa temo:

U lokela ho netefatsa hore foromo ea ho ngola lisebelisoa e ea fumaneha. Sebelisa foromo ena nako eohle ho ngola lisebelisoa tsa temo ha u li reka le ha u li sebelisa. U tla hloka foromo ena bakeng sa sesebelisoa ka seng seo polasi e se sebelisang.

Foromo e lokela ho bontša tse latelang:

Letsatsi	Tlhaloso	Chelete e rekang thepa ka 'ngoe	Thepa e keneng (Lenane le rekiloeng)	Thepa e tsoileng (Lenane le sebelisitsoeng)	Tse setseng

Mothati oa 1. Letsatsi: Ngola letsatsi leo lisebelisoa li rekiloeng ka lona kapa li ntšitsoeng polokelong ho ea sebelisoa polasing.

Mothati oa 2. Tlhaloso: Hhalosa hore na ketsahalo eo u e ngolang fatše e mabapi le theko ea lisebelisoa kapa ea lisebelisoa tse nkiloeng polokelong ho ea sebelisoa polasing.

Ha u ngola lisebelisoa tse rekiloeng, netefatsa hore u ngola lebitso la mofani oa thepa ea hao. Ha u ngola lisebelisoa tse sebelisitsoeng, lebitso la mosebetsi ea li sebelisitseng le ngoloe.

Mothati oa 3. Theko ea thepa ka 'ngoe: Nako eohle ha u reka lisebelisoa, ngola chelete eo u li rekiselitsoeng ka eona.

Mothati oa 4. Thepa e kenang: ka mehla ha u reka lisebelisoa, ngola palo ea lisebelisoa tse rekiloeng. U tla sebelisa litaba tsena ho bala kakaretso ea chelete e sebelisitsoeng ho batla lisebelisoa tsa temo selemo ho pota. U tla hloka sena ha u ngola tlalelo ea tšebeliso ea chelete le tlaleho ea lekeno.

Mothati oa 5. Thepa e tsoang: Nako eohle ha u ntša lisebelisoa ka polokelong, ngola lenane le ntšitsoeng.

Mothati oa 6. Tse setseng: Nako eohle ha u reka kapa u sebelisa lisebelisoa, hopola ho ngola manane a lisebelisoa tse setseng. U tla hloka lipalo tsena ha u ngola tlaleho ea boemo ba lichelete. U tla lokela ho ngola chelete ea lisebelisoa tse setseng lethathamong la thepa e teng ha joale.

Mohlala:

Poloko ea buka ea lisebelisoa tsa Monghali Leruo.

Sesebelisoa 1: Lijo tsa likhoho

Letsatsi	Tlhaloso	Theko ea sehlahisoa ka seng (Maloti)	Palo ea tse rekiloeng rekuoeng	Palo ea tse sebelisitsoeng	Tse setseng (palo ea tsona)
17-02-21	Lijo tsa phepo ea e qalang tse rekuoeng	300	50		50
19-02-21	Lijo tsa phepo ea e qalang tse sebelisitsoeng	-		4	46
21-02-21	Lijo tse sebelisitsoeng	-		2	44

Sesebelisoa 2: Litsuonyana

Letsatsi	Tlhaloso	Poraese ka 'ngoe	Palo ea tse rekiloeng	Palo ea tse sebelisitsoeng (tse shoeleng, hlajuoeng)	Tse setseng
18-02-21	Litsuonyana tse nang le letsatsi tse rekiloeng	9.5	500		500
20-02-21	Litsuonyana tse shoeleng	-		10	490
23-02-21	Litsuonyana tse rekiloeng	9.5	500		990
28-02-21	Litsuonyana tse shoeleng	-		5	985
20-03-21	Likhoho tse hlabjloeng	-		495	490

Seo u lokelang ho se etsa:

Sebelisa foromo ea lisebelisoa tsa polasing qetellong ea buka ena ho sala morao tsela ea tšebeliso ea lisebelisoa tsa hau.

3.4 Buka ea basebetsi:

Mona ke moo sehoai se ngolang mabitso
a batho ba sebetsang polasing.

E bontša hore na ba lefshoa bokae le hore
na ba patetsoe neng. Basebetsi bohle ba
nakoana le ba nako eohle ba ea ngoloa.

Moo basebetsi ba lefshoang ka mekhoa e
meng eo eseng chelete, lintho tse joalo li li
hakanyetsoe boleng ba chelete hore tefo
eo e hlahe ka mokhoa oa chelete libukeng.

Leha ho le joalo, sehoai se lokela ho ngola
fatše ho bontša hore tefo ea 'nete e ne e le
ka mekhoa e meng eseng chelete.

Melemo ea ho boloka libuka tsa basebetsi

- i. U tla hloka litaba tse ngotsoeng tsa basebetsi ho fumana chelete e sebelisitsoeng ke basebetsi ba polasi. Chelete e sebelisetsoang basebetsi e ea hlokahala ha ho ngoloa littaleho tsa lichelete tsa khoebo.
- ii. Ho boloka litaba tsa basebetsi ho u thusa ho ntlaufatsa kabo ea mesebetsi le boikarabello ba basebetsi ba hau.

Mokhoa oa ho boloka libuka tsa basebetsi:

Lintla tse latelang li lokela ho hlaho tlalehong ea basebetsi ba hau:

Mabitso a Basebetsi	Maemo	O ikarabella ho	Moputso	Letsatsi la ho kena Tšebetsong

Mothati oa 1. **Mabitso** a bahiruoa ba hau.

Mothati oa 2. **Maemo** tšebetso eo ba e etsang polasing. Na ke ba nako e eohle kapa ba nakoana?

Mothati oa 3. Mosebetsi eo o ikarabella ho mang?

Mothati oa 4. Meputso: Na ke ka khoeli kapa ka mosebetsi oo ba o entseng? Na basebetsi ba lefshoa ka chelete kapa mekhoa e meng joalo ka lihlahisoa tsa polasing?

Mothati oa 6. Letsatsi leo ba qalileng ho sebetsa polasing ka lona.

Mohlala:

Monghali Leruo o nogtse basebetsi ba hae tjena:

Mabitso	Maemo	O tlaleha ho	Mokholo (M)	Letsatsi la K'hiro
Maneo Nkoka	Mookameli	-	M1,200.00 Ka letsatsi	10-01-21
Tseko Tele	Ea Hloekisang ka linako tse ling	Mookameli	M80.00 ka letsatsi	1-02-21
Thabo Nkune	Ea tlhokomelong ka linako tsohle	Mookameli	M900.00 khoeli ka	1-02-21

Seo u lokelang ho se etsa:

Sebelisa foromo ena ho ngola litaba tsa basebetsi, u ikenyelletse haeba u sebetsa polasing.

3.5 Lethathamo la bareki ba rekang khafetsa

Mona ke moo sehoai se ngolang mabitso le khokahano ea bareki ba rekang khafetsa.

E boetse e bonts'a bongata le makhetlo ao bareki bana ba rekang oona.

Melemo ea lethathamo la bareki ba rekang khafetsa:

- i. E tla tataisa meralo ea hau ea tlhahiso. Ha u na le likhakanyo tsa tlhoko ea sehlahisoa sa hau, u khona ho nka qeto ea hore na u tla hlahisa hakae nakong e tlang.
- ii. E tla tataisa moralo oa hau oa ho kena 'marakeng. Ha u na le leseli la hore na ke lihlopha life tsa bareki tse rekang haholo le hore na ke lihlopha life tse rekang hanyane, u ka nka qeto ea ho lebisa papatso ea hau ho ba bonahalang ba reka hanyane kapa ho ba rekang haholo e le hore ba se ke ba u lahlehela.

Mokhoa oa ho boloka litaba tsa bareki ba rekang khafetsa:

Ha u ngola bareki ba rekang khafetsa, etsa bonnete ba hore u ngola litaba tse latelang:

Lebitso la moreki	Lihlahisoa tseo ba li rekang	Bongata boo ba atisang ho bo reka	Ba reka makhetlo a makae?

Mothati 1. Lebitso la moreki.

Mothati oa 2. Lihlahisoa tseo ba li rekang. Hape ngola hore na ba khetha sehlahisoa sena joang ho latela makhabane.

Mothati oa 3. Bongata boo ba atisang ho bo reka.

Mothati oa 4. Ba reka hangata hakae?

Mohlala:

Poloko ea buka ea bareki ba Monghali Leruo e bontša hore o na le moreki a le mong oa kamehla ea rekang ka bongata khafetsa.

Lebitso la moreki	Lihlahisoa tseo ba li rekang	Bongata boo ba atisang ho bo reka	Ba reka maketlo a makae?
Moliko Primary	Likhoho tse libeke li 6	Likhoho tse 200	Ka khoeli

Mosebetsi:

Sebelisa foromo e qetellong ea buka ena ho ngola lethathamo la bareki ba hao ba rekang khafetsa.

3.6 Buka ea ba kolotetsoeng

Mona ke moo sehoai se ngolang lethathamo la batho bohole ba kolotang khoebo eo.

Ba kolotetsoeng ke batho ba kolotang khoebo ea hau.

- i. **Melemo ea ho boloka litaba tsa ba kolotetsoeng**
- ii. Poloko ena ea libuka e tla u hlahlella ka malebelia a ho lata mekoloto. Sebelisa tumellano ea tefo ho hopotsa bareki ba hau ka boikokobetso ka matsatsi a tefo.
- iii. O tla hloka litaba tsena ho ngola littaleho tsa lichelete qetellong ea selemo.

Mokhoa oa ho boloka libuka tsa ba kolotetsoeng:

Buka ea ba nang le mekoloto e lokela ho bontša litaba tse latelang:

Lebitso la ea kolotang	Nomoro ea setlankana	Chelete e kolotoang	Tumellano ea patala	Tefo ea 1 e entsoeng le letsatsi	E setse	Tefo ea 2 e entsoeng le letsatsi	E setse

Mothati oa 1. Lebitso la bareki ba kolotang khoebo.

Mothati oa 2. Nomoro ea setlankana: ke nomoro e bontšitsoeng setlankaneng seo polasi e faneng ka sona ho moreki. Sebelisa nomoro ena ho bontša setlankana sa letsatsi la thekiso le lintlha tsa manane a rekisitsoeng ka sekoloto.

Mothati oa 3. Chelete e kolotoang ke moreki ka mong.

Mothati oa 4. Tumellano ea tefo. Ho bohloko a hore u lumellane le moreki oa hau hore na tefo e lokela ho etsoa neng. Ha monyetla o hlaha, ka boikokobetso kopa moreki oa hau ho tekena tumellano.

Mothati oa 5. Lichelete tsa tefo. Ngola litefo tse amohetsoeng le letsatsi leo ho lefiloeng ka lona.

Sena se tla u thusa ho lekola tsela eo bareki ba lefang ka eona le botšepehi ba bona. U ka sebelisa litaba tsena ho etsa qeto ea hore na u tla rekisa ka sekoloto neng ho latela hore na u tla hloka chelete kapele hakae le monyetla oa hore bareki ba hau ba lefe ka nako.

Mothati oa 6. Chelete e Setseng. Kamora patala e 'ngoe le e' ngoe e entsoeng, ngola chelete e setseng ea moreki oa hau. Bakeng sa khoeli e 'ngoe le e 'ngoe, fumana kakaretso ea chelete e kolotoang khoebo. Ha u ngola tlaleho ea boemo ba lichelete, u tla hloka ho ngola chelete e setseng e kolotoakhoebo e le karolo ea thepa ea hau.

Mohlala:

Har'a bareki ba hae ba tsepahalang, Monghali Leruo o ile a lumela ho rekisetsa ba bang ba kopileng ho koloteloa. O ngotse fats'e litaba tsa bona ka tsela e latelang.

Lebitso la ea kolotang	Nomoro ea setlankana	Chelete e kolotoang	Tumellan o ea ho lefa	Tefo ea 1 e entsoeng le letsatsi leo e lefiloeng	E setseng	Tefo ea 2 e entsoeng le letsatsi la tefo	E setseng
Moliko Primary	125	5,500.00	Mafelo a Tilhakubel e	M2,000.00	3,500.00	-	3,500.00
				28-03-21			
Pheko Moletsane	162	500.00	500.00 ka khoeli				500.00

Seo u lokelang ho se etsa:

Sebelisa buka ea ba kolotetsoeng e qetellong ea buka ena ho ngola ba u kolotang.

3.7 Buka ea ba kolotoang

Mona ke moo sehoai se ngolang lethathamo la batho bohle le likhamphani tseo polasi e li kolotang.

Ba kolotoang ke batho ba rekiselitseng khoebo ea hau ka sekoloto.

Melemo ea ho boloka libuka tsa ba kolotoang

- i. Ho ngola bukeng ena ho tla u thusa ho laola mekitlane ea hau le likamano le barekisi le bafani ba u tšeheletseng. Ha u ngola mekoloto ea hau, u fokotsa menyetla ea ho lebala kapa ho qetella u sa lefa ka matsatsi ao u lokelang ho lefa.
- ii. O tla hloka litaba tsena ha u ngola littaleho tsa lichelete mafelo a selemo.

Mokhoa oa ho boloka libuka tsa ba kolotoang:

Ngola litaba tse latelang polokong ea ba kolotoang:

Lebitso la ea kolotoan g	Nomoro ea setlankan a	Chelete e kolotoan g	Moral o oa ho lefa	Tefo ea 1 le letsats i	E setsen g	Tefo ea 2 le letsats i	E setsen g

Mothati oa 1. Lebitso la ba rekiselitseng polasi kapa eo polasi e mo kolotang

Mothati oa 2. Nomoro ea setlankana kamoo e hlhang setlankaneng seo u se fumaneng. Sebelisa nomoro ena ho sheba setlankana bakeng sa lintlha tse ling tse kang letsatsi la thekiso le mabaka a ho kolota.

Mothati oa 3. Chelete eo u e kolotang ba u rekiselitseg ka sekoloto.

Mothati oa 4. Moralo oa ho lefa. Ngola fatše moralo oa ho lefa bao u ba kolotang, moralo ona o tla u hopotsa le ho u thusa ho phethahatsa se lebelletsoeng ho uena.

Mothati oa 5. Chelete e lefiloeng le matsatsi ao e lefiloeng ka oona.

Mothati oa 6. Tse setseng. Bakeng sa khoeli ka 'ngoe, bala kakaretso ea chelete eo polasi e e kolotang ba bang. Ha u ngola tlaleho ea boemo ba lichelete, u tla hloka ho ngola kakaretso ea hore na khoebo e kolota ba bang bokae e le karolo ea mekoloto ea khoebo ea hau.

Mohlala:

Bao Monghali Leruo a ba kolotang.

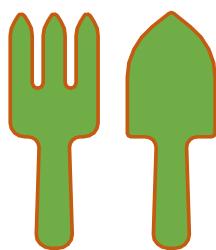
Lebitso la ea kolotoang	Nomoro ea setlanka na	Chelete e kolotoan g	Moralo oa ho lefa	Tefo ea 1 le letsatsi	E setseng	Tefo ea 2 le letsatsi	E setseng
Thabi Farm Feeds	232	1280.50	31-03-21	-	1280.50	-	1280.50

Seo u lokelang ho se etsa:

Sebelisa buka ea ba kolotoang qetellong ea buka ena ho ngola mekitlane ea hau.

3.8 Ngoliso ea thepa

Ngoliso ea thepa ke lethathamo la mechini eohle le lisebelisoa tseo polasi e nang le tsona.

E bontša litaba tse kang boleng ba thepa.

Hobane boleng ba mechine le lisebelisoa boa theoha ha li ntse li sebetsa le ha nako e ntse e tsamaea, ngoliso ena e bontša boleng bo hakanyetsoang hore bo tla theoha thepeng ka selemo sena kapa nakong e khethiloeng.

- i. Melemo ea ngoliso ea thepa
- ii. E tla u fa setšoantšo se hlakileng sa boleng ba thepa la hau.
- iii. Litaba tsa thepa e ngolisitsoeng li tla hlokahala ha ho ngoloa littaleho tsa lichelete mafelo a selemo.

Mokhoa oa ho sebelisa ngoliso ea thepa:

Ngoliso ea thepa e lokela ho bontša:

Lebitso la thepa	Palo	Boleng ba thepa	Boleng bo lebelletsoeng ho theoha selemong sena	Boleng mafelo a selemo

Mothati oa 1. Lebitso la mochini kapa **sesebelisoa**. Haeba u na le thepa e sa nkeheng joalo ka mobu le meaho, li ngole libukeng tse sa tšoaneng.

Mothati oa 2. Palo ea thepa eo.

Mothati oa 3. Boleng ba hona joale ba thepa. Bakeng sa thepa e seng ncha, u ka hakanya boleng ba eona ka ho nahana chelete eo u ka lirekisang ka eona nakong eo u tlatsang lintlha tsa thepa.

Mothati oa 4. Ho theoha ho lebeletsoeng ha boleng ba thepa selemong kapa nakong e khethiloeng. Ho hakanya hore na boleng ba thepa ea hau bo tla theoha ha kae, u ka etsa likhakanyo tsa hore na thepa e ka rekisoa bokae mafelo a selemo. Phapano lipakeng tsa boleng ba hajoale le boleng bo hakantsoeng mafelong a selemo ke ho thefuleha ho lebelletsoeng h'a boleng. Thepa e sa nkeheng joalo ka mobu le meaho ka tloaelo a eketseha boleng ho fapano le ho thefuleha.

Mothati oa 5. Boleng bo lebelletsoeng ba thepa mafelo a selemo kapa nako e khethiloeng. U tla hloka litaba tsena ha u ngola tlaleho ea boemo ba lichelete. Boleng ba mechini le lisebelisoa ke karolo ea lethathamo la thepa tlalehong ena.

Mohlala:

Ngoliso ea thepa ea Mognhali Leruo.

Lebitso la thepa	Palo	Boleng ba matlotlo	Boleng bo lebelletsoeng ho theoha selemong sena	Boleng mafelo a selemo
Masakana	4	70,000.00	4,000.00	64,000.00
likotlolо tsa likhoho	3	15,000.00	2,000.00	13,000.00
Ntloea likhoho	1	120,000.00	6,000.00	114,000.00
Kakaretso				191,000.00

Seo u lokelang ho se etsa:

Sebelisa ngoliso ea thepa qetellong ea buka ena ho ngola thepa ea hau.

KHAOLO EA 4. Liforomo tsa ho boloka libuka

Buka ea tlhahiso:

Lebitso la sehlahisoa:						
Mesebetsi	Khoeli kapa beke ea 1	Khoeli kapa beke ea 2	Khoeli kapa beke ea 3	Khoeli kapa beke ea 4	Khoeli kapa beke ea 5	Khoeli kapa beke ea 6

Buka ea chelete

Buka ea kotulo:

Buka ea lisebelisoa tsa temo:

Buka ea basebetsi:

Lethathamo la bareki ba rekang khafetsa:

Lebitso la moreki	Lihlahisoa tseo ba li rekang	Bongata boo ba atisang ho bo reka	Ba reka makhetlo a makae?

Buka ea ba kolotetsoeng:

Buka ea ba kolotoang:

Ngoliso ea thepa: